

**FAKULTA
STAVEBNÍ**

ústav vodních staveb

BR51

Hydraulika a hydrologie

1. numerické cvičení

Program numerických cvičení

- **Hydrostatika, základy hydrodynamiky**
- Proudění vody v potrubí, výtok otvorem, přepad
- Proudění vody v korytech, hydrologie, zápočet

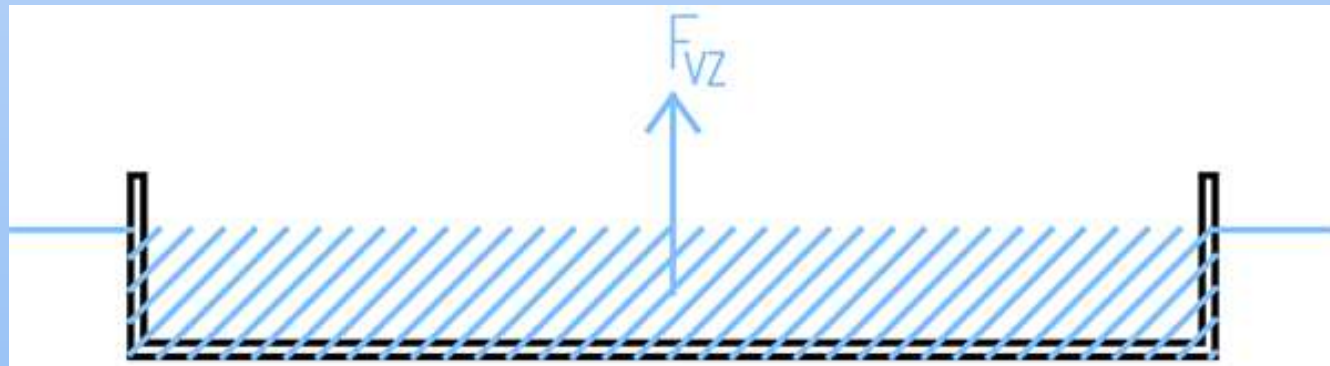
Web cvičení: <https://www.fce.vutbr.cz/VST/zubik.p/>

Plování těles, Archimédův zákon

„těleso ponořené do kapaliny je nadlehčováno silou, která se rovná tíze kapaliny tělesem vytlačené“

Vztlaková síla F_{vz}

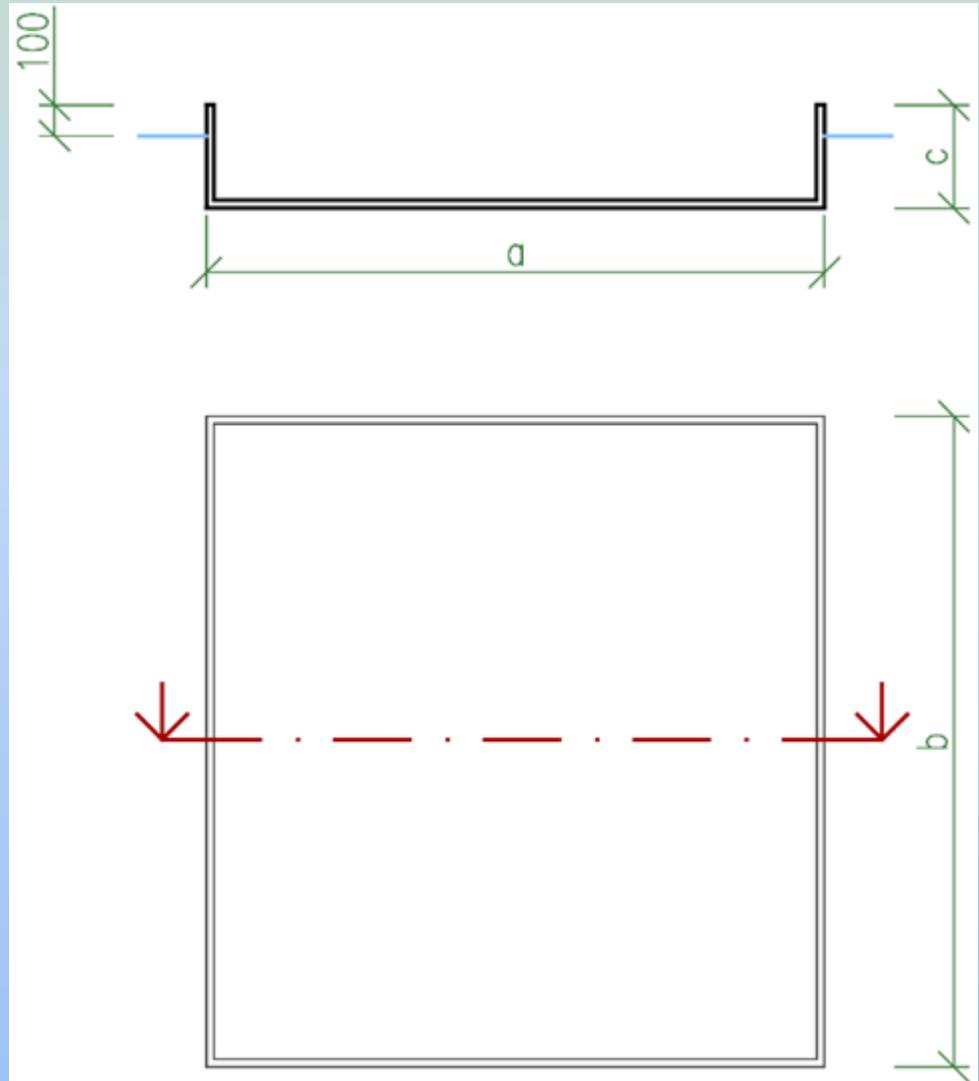
- Působí proti tíhové síle
- Působí v těžišti vytlačeného objemu kapaliny
- $F_{vz} = \rho g V$
  - V - objem vytlačené kapaliny (ponořené části tělesa)
  - ρ - hustota kapaliny [$\text{kg}\cdot\text{m}^3$]
  - g - tíhové zrychlení

Příklad A.1

Určete nosnost m_N voru o hmotnosti m_V a rozměrech dle obrázku tak, aby byl horní okraj právě 10 cm nad hladinou.

- $a = (5 + 0,1N)$ [m]
- $b = (4 + 0,1M)$ [m]
- $c = (2 + 0,1N)$ [m]
- $m_V = (M + N)$ [t]
- $m_N = ?$ [t]

Příklad A.1

$$F_{VZ} = F_G$$

$$F_{VZ} = \rho g V$$

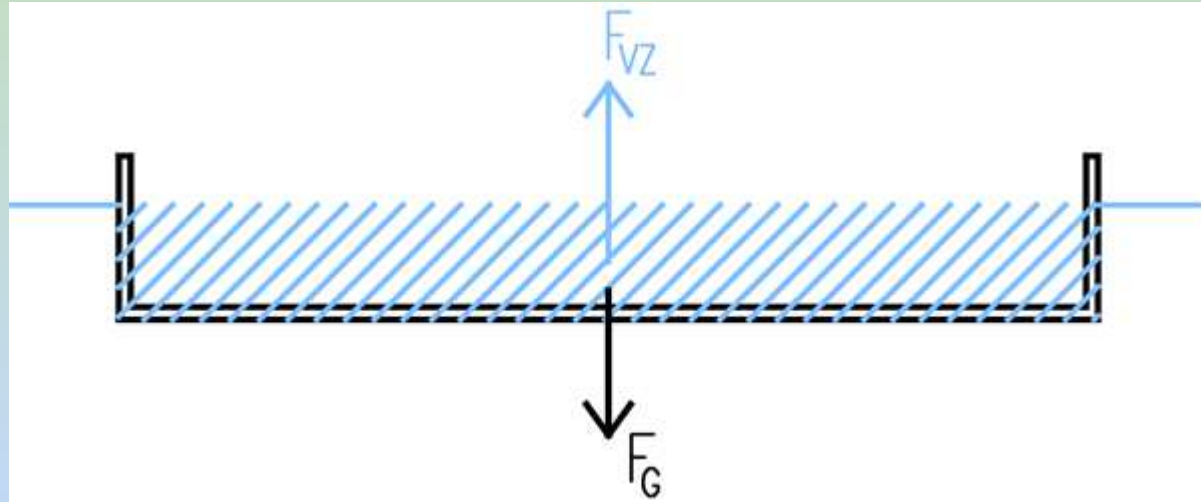
$$V = ab(c - 10\text{cm})$$

$$F_G = m_V g + m_N g$$

$$\rho g V = m_V g + m_N g$$

$$\rho V = m_V + m_N$$

$$m_N = \rho V - m_V$$

Hydrostatika

Hydrostatický tlak p [Pa]

$$p = \rho g H$$

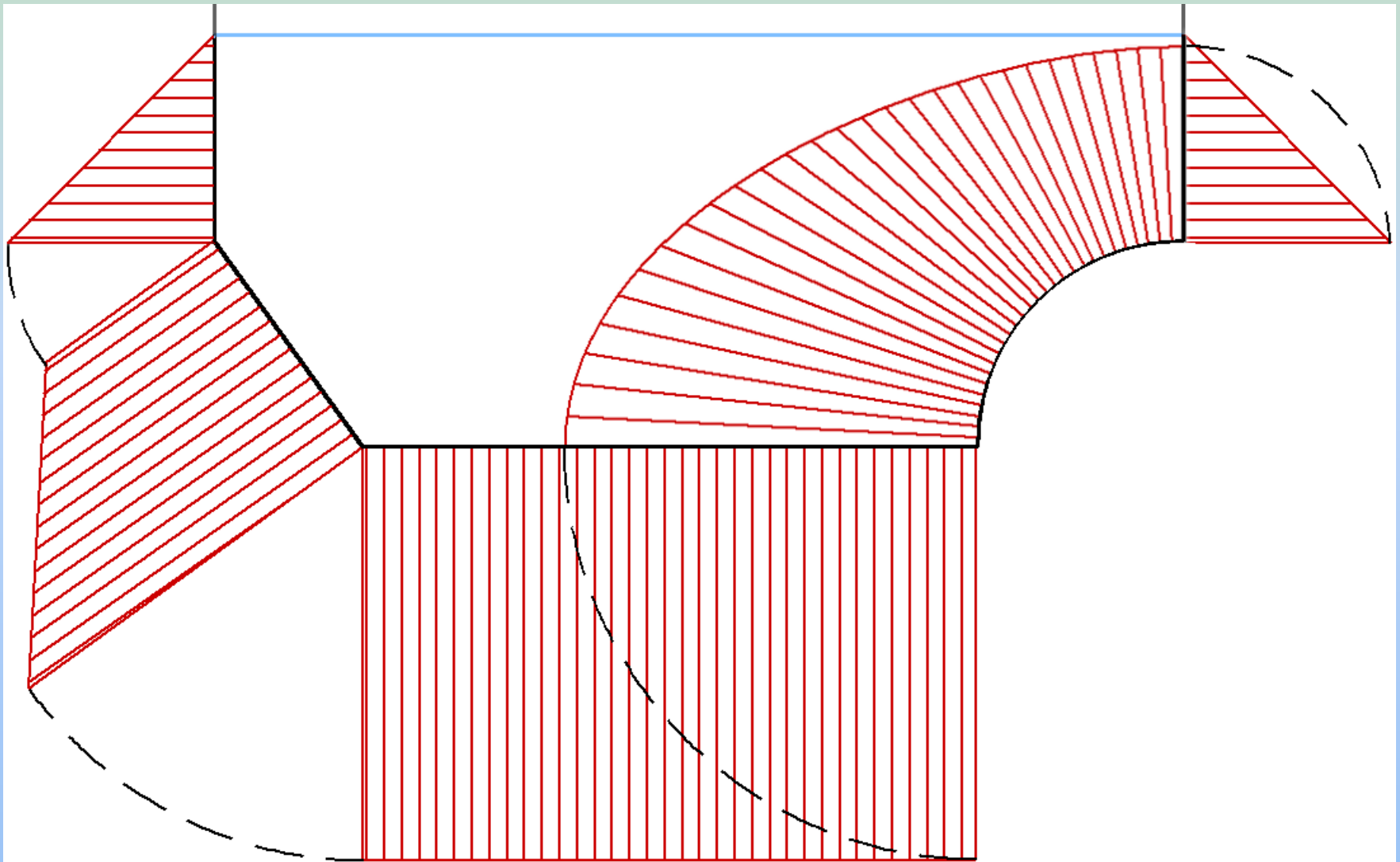
- ρ – hustota kapaliny [$\text{kg}\cdot\text{m}^3$]
- g – tíhové zrychlení ($g = 9,81 \text{ m}\cdot\text{s}^{-2}$)
- H – hloubka [m]

Hydrostatická síla F [$\text{N} = \text{kg}\cdot\text{m}\cdot\text{s}^{-2}$]

$$F = pA$$

- A – plocha [m^2]

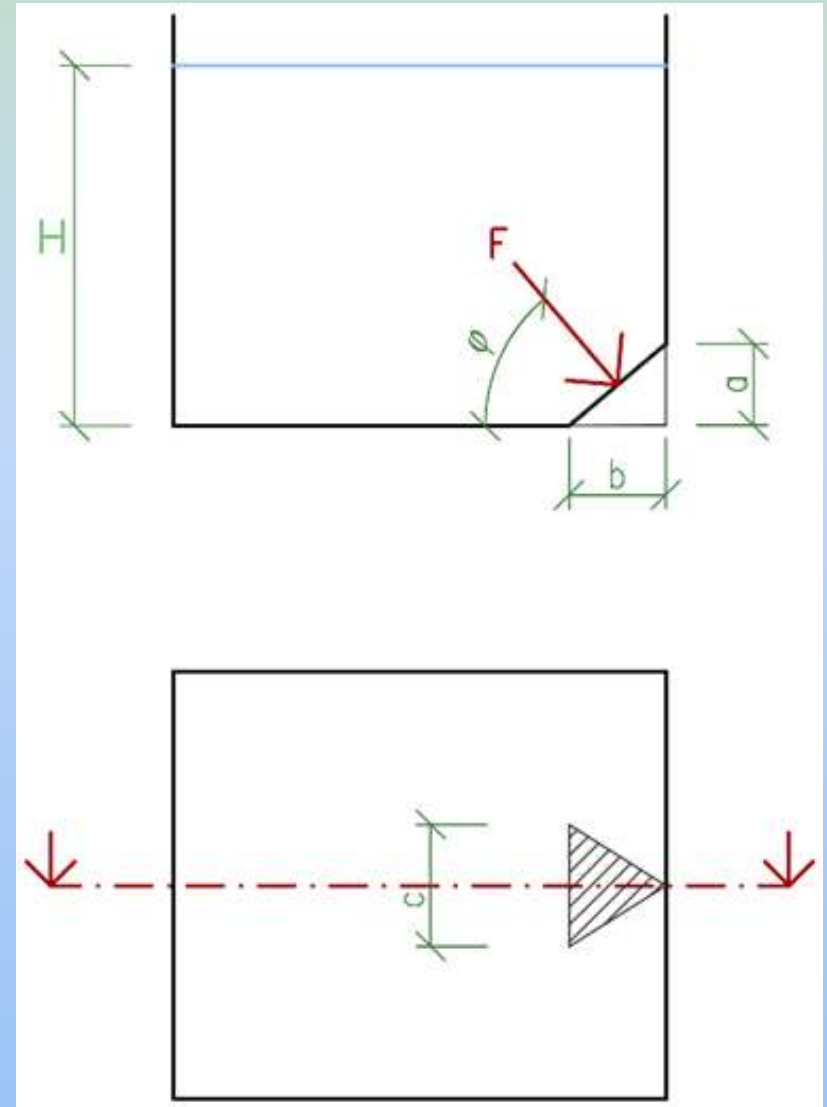
Schematické zobrazení rozložení hydrostatických sil

Příklad A.2

Určete velikost a směr hydrostatické síly F , která působí na poklop na obrázku.

- $H = (M + N)$ [m]
- $a = 0,1N$ [m]
- $b = 0,1M$ [m]
- $c = 0,1(M+N)$ [m]
- $F = ?$ [kN]
- $\varphi = ?$ [°]

Příklad A.2

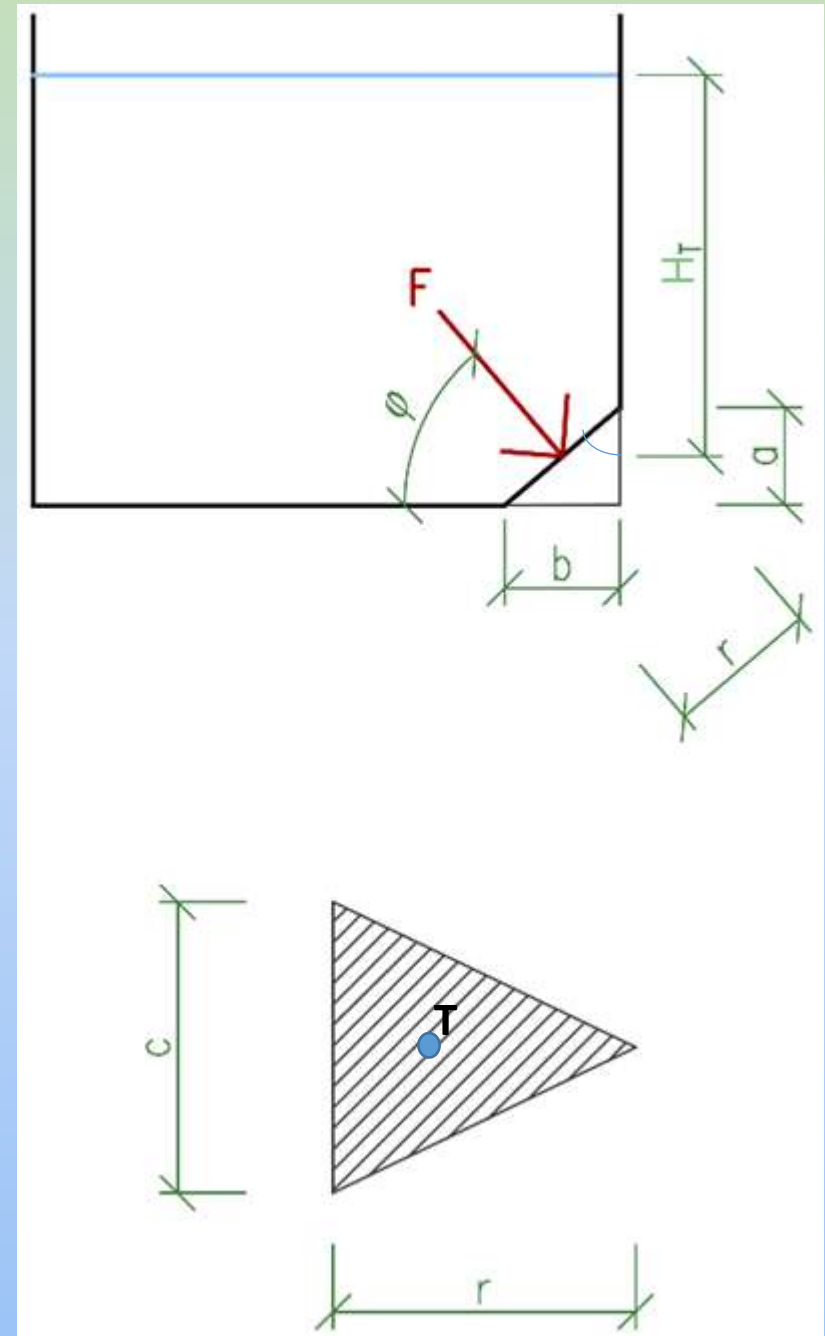
- $F = \rho g H_t A$

H_t = hloubka těžiště plochy [m]

- $H_t = H - \frac{a}{3}$

- $A = \frac{1}{2} cr = \frac{1}{2} c \sqrt{a^2 + b^2}$

- $\varphi = \tan^{-1} \left(\frac{b}{a} \right)$

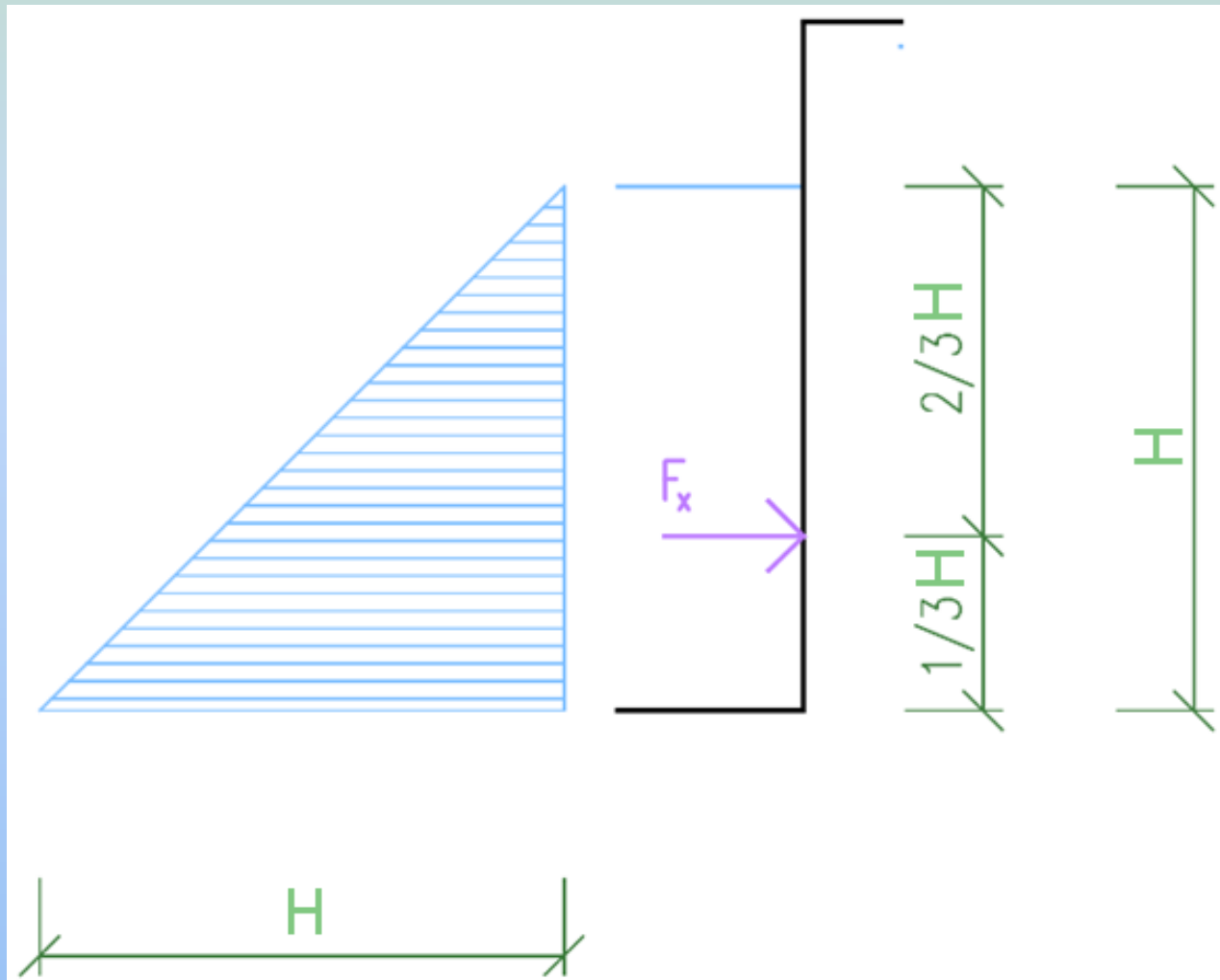
Výpočet tlakové síly pomocí zatěžovacích obrazců

- Lze použít pouze pro konstrukce s konstantním příčným profilem (prizmatický tvar)
  - Jez
  - Přehrada
  - Klapka
  - Segment
- Grafická metoda,
samostatně se určuje vodorovná (horizontální) (F_x nebo F_H) a svislá (vertikální) (F_y nebo F_V) složka síly

Postup vytváření zatěžovacích obrazců

Vodorovná složka

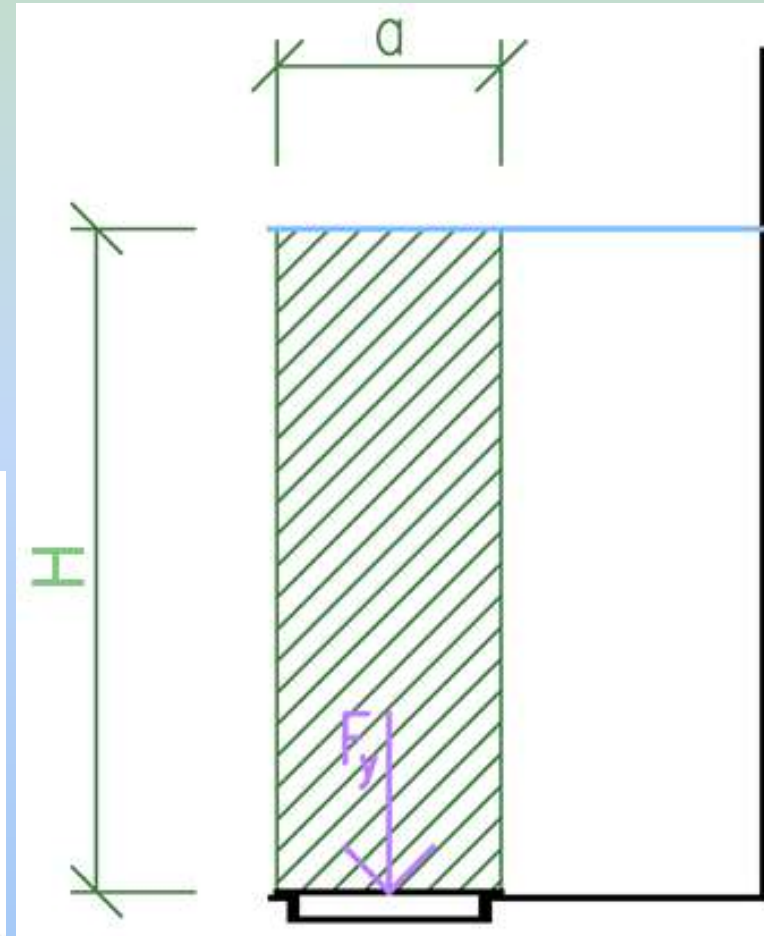
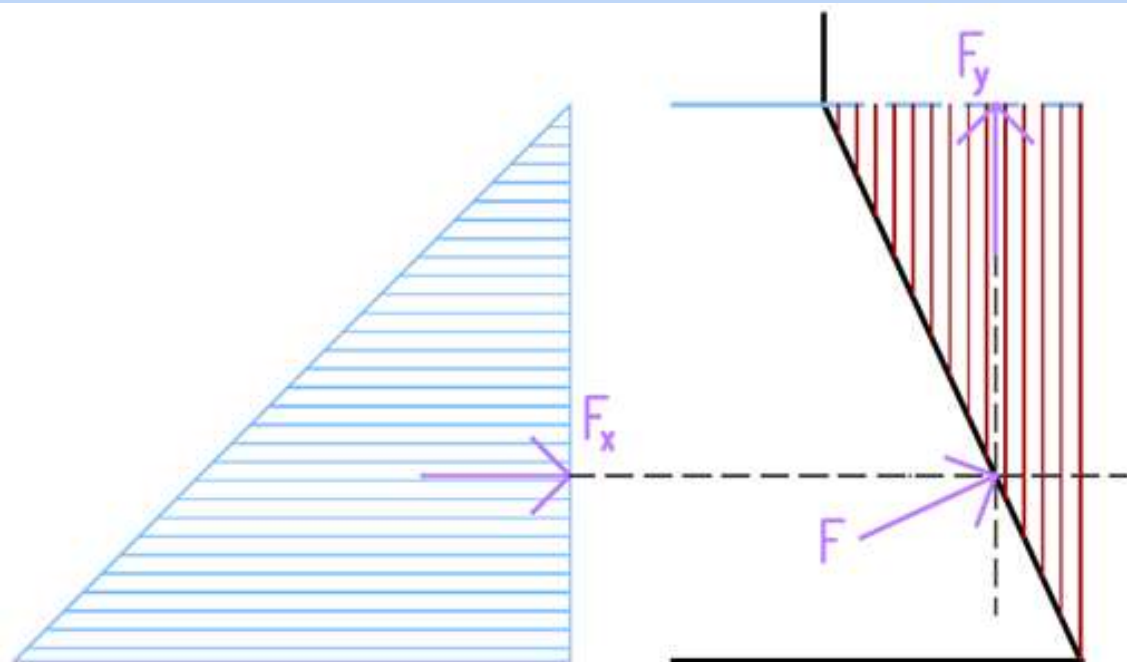
- s hloubkou se lineárně zvětšuje

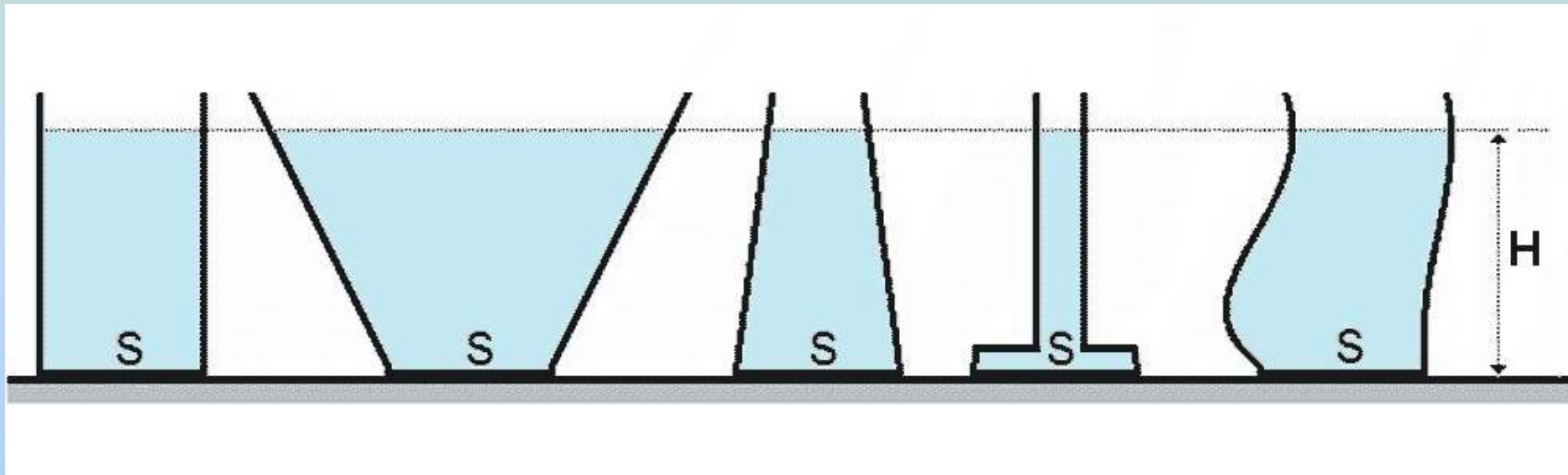

Postup vytváření zatěžovacích obrazců

Svislá složka

- Tíha kapaliny nad zatěžovanou plochou
- Může vytvářet
  - Tlak
  - Vztlak

Postup vytváření zatěžovacích obrazců

$$F_x = \rho g b A_x$$

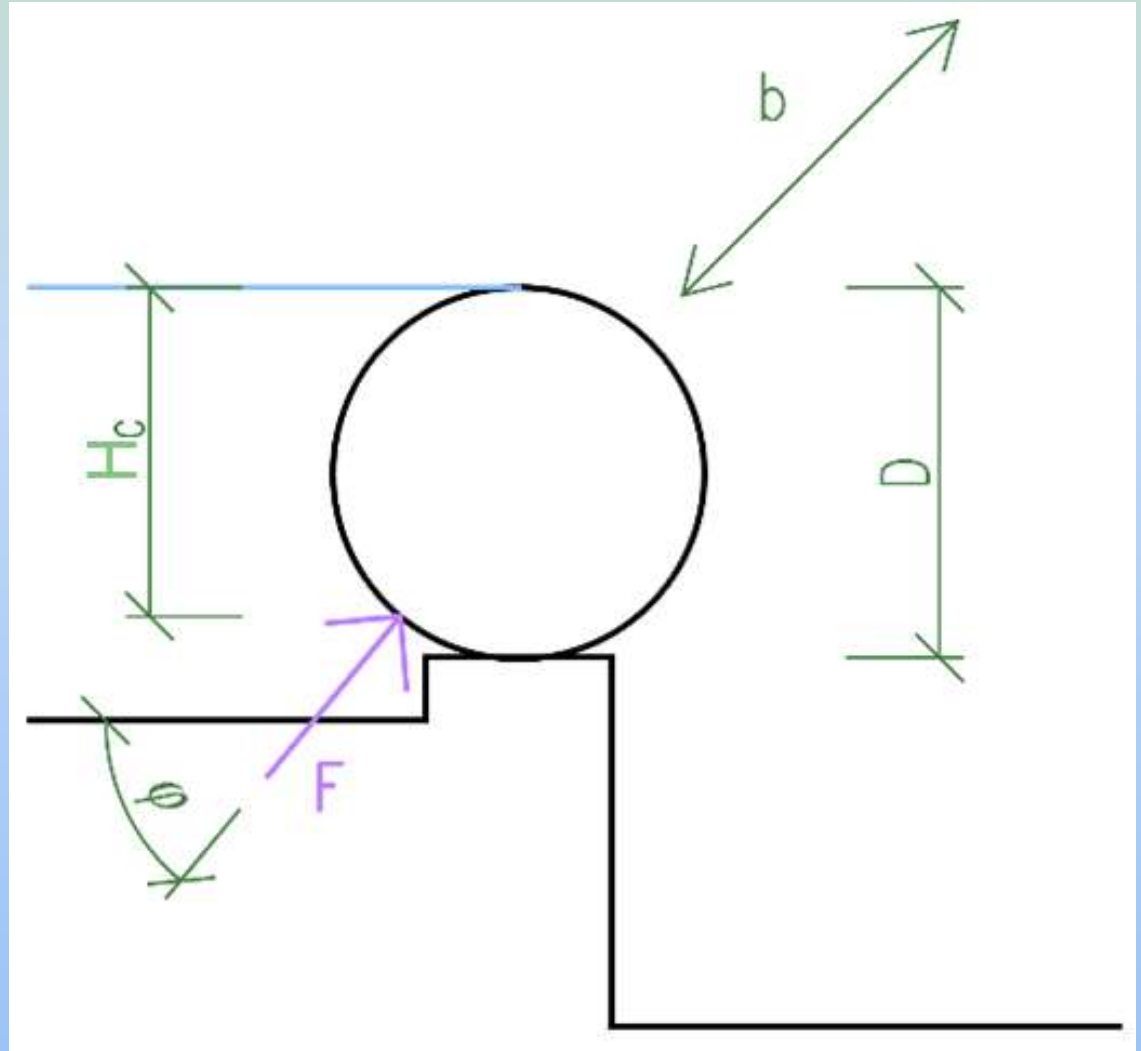
$$F_y = \rho g b A_y$$

- ρ - hustota kapaliny
- g – tíhové zrychlení
- b – šířka konstrukce
- A – plocha zatěžovacího obrazce
- Velikost výsledné síly: $F = \sqrt{F_x^2 + F_y^2}$
- Úhel s vodorovnou rovinou $\varphi = \tan^{-1} \left(\frac{F_y}{F_x} \right)$

Příklad A.3

Na válcový uzávěr o průměru D a šířce b působí voda, stanovte velikost tlakové síly F , její směr a hloubku působišť H_C .

- $D = (0,5 + 0,1N)$ [m]
- $b = M$ [m]
- $F = ?$ [kN]
- $H_C = ?$ [m]
- $\varphi = ?$ [°]

Příklad A.3

$$A_x = \frac{1}{2} D^2$$

$$A_y = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{4} \pi D^2 \right) = \frac{1}{8} \pi D^2$$

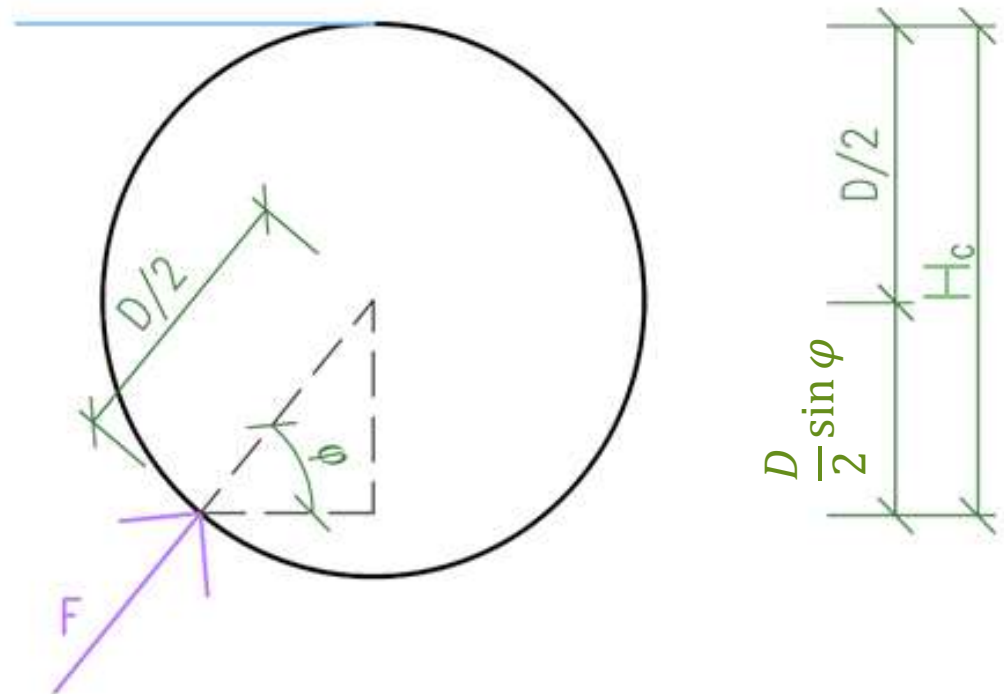
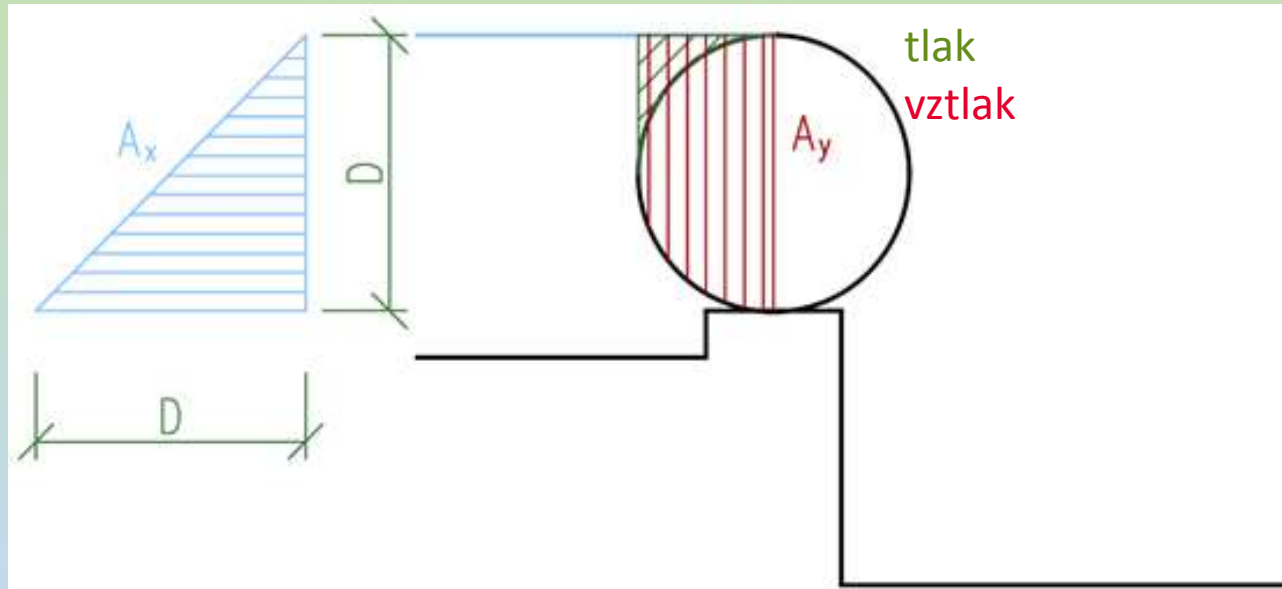
$$F_x = A_x b \rho g$$

$$F_y = A_y b \rho g$$

$$F = \sqrt{F_x^2 + F_y^2}$$

$$\varphi = \tan^{-1} \left(\frac{F_y}{F_x} \right)$$

$$H_C = \frac{D}{2} + \frac{D}{2} \sin \varphi$$

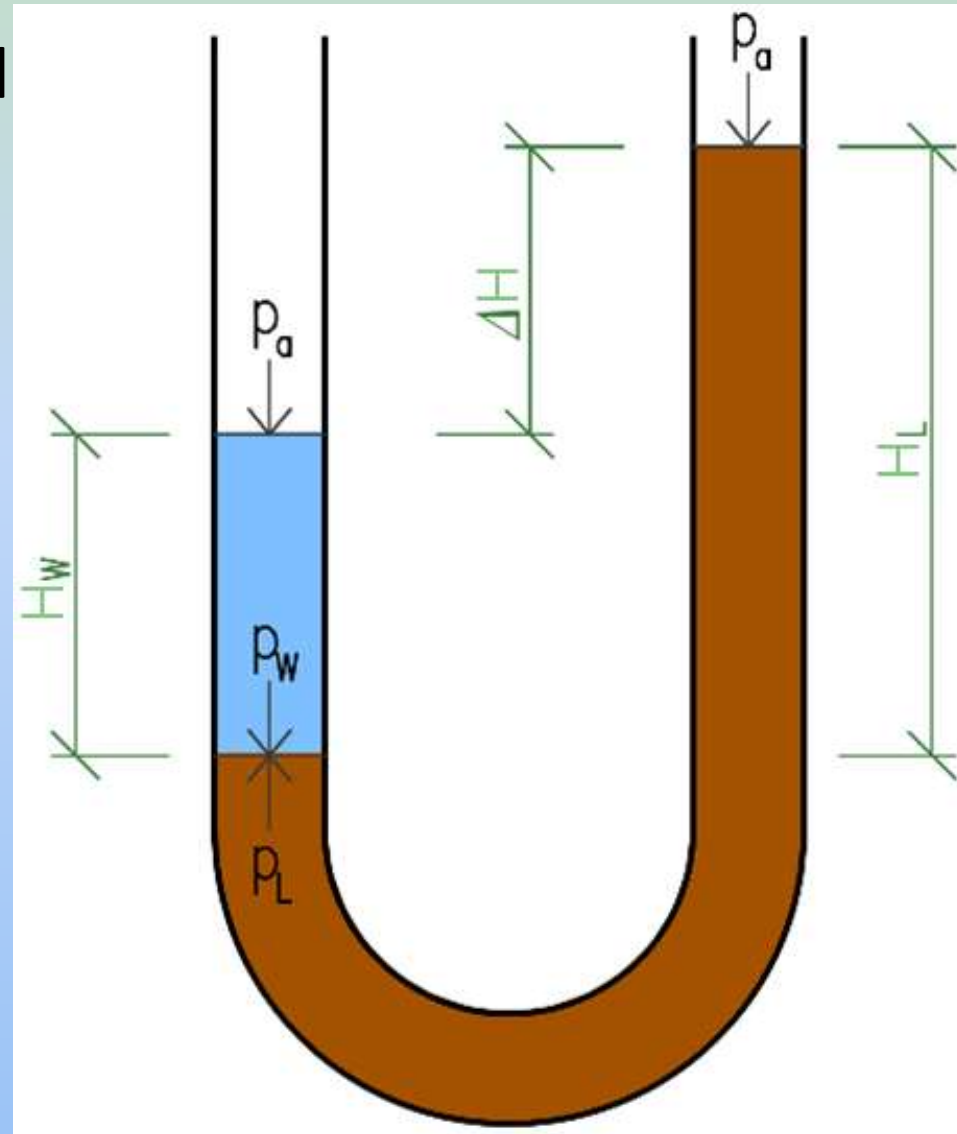
Rovňové plochy

- Rovňová plocha je tvořena body se stejným statickým tlakem
- V každém bodě je kolmá na směr výsledného zrychlení
- Volná hladina je rovňová plocha
- Na styku dvou nemísících se kapalin platí $p_1 = p_2$

Příklad A.4

Jakou hustotu má kapalina v **U** trubici jestliže přidání vody do jednoho ramene způsobí rozdíl hladin v ramenech ΔH a sloupec vody má výšku H_W ?

- $\Delta H = (0,2M + 2)$ [cm]
- $H_W = (0,1N + 10)$ [cm]
- $\rho_W = 1000$ [kg·m⁻³]
- $\rho_L = ?$ [kg·m⁻³]

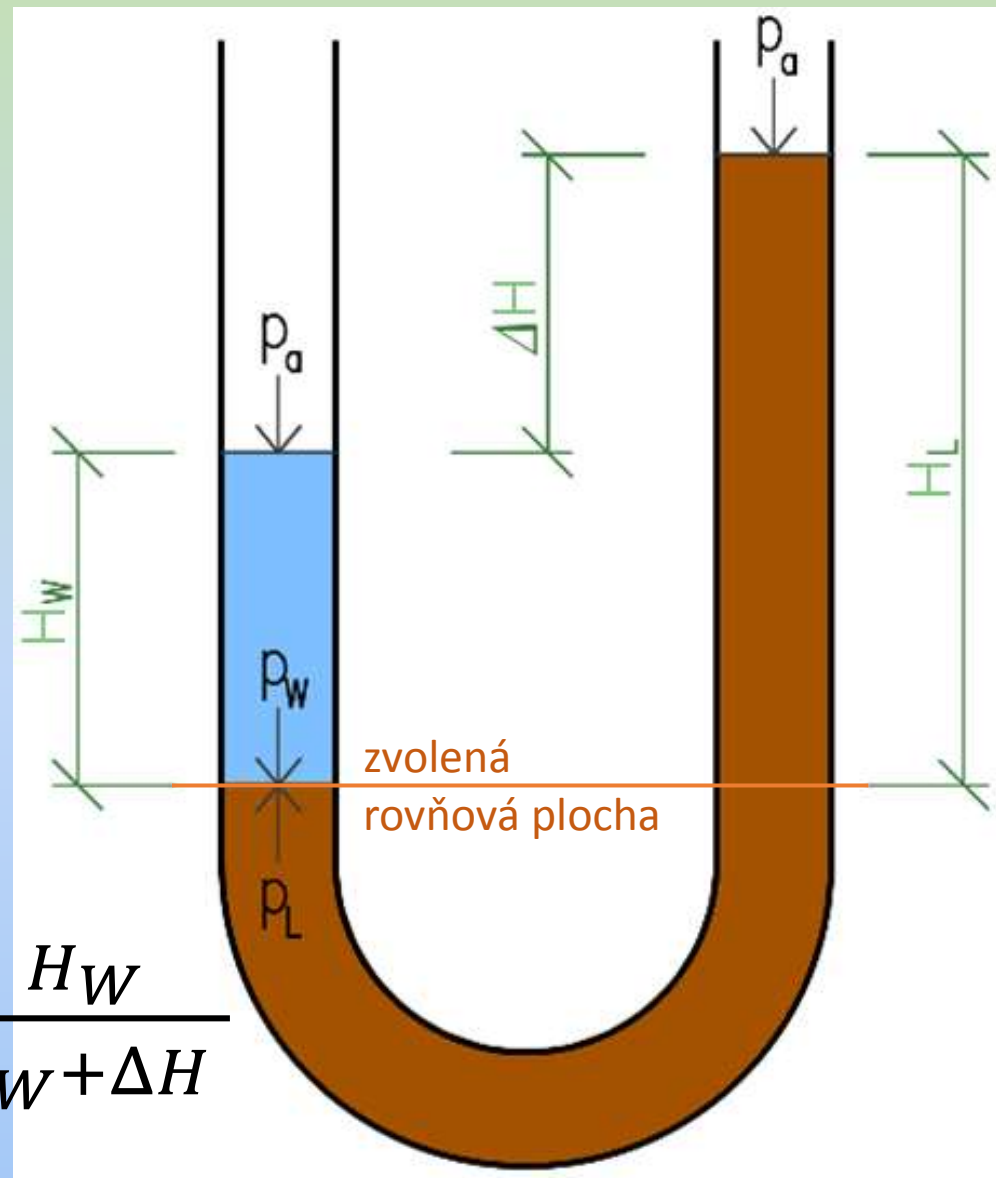
Příklad A.4

- $p_a + p_w = p_a + p_L$

- $\rho_w g H_w = \rho_L g H_L$

- $H_L = H_w + \Delta H$

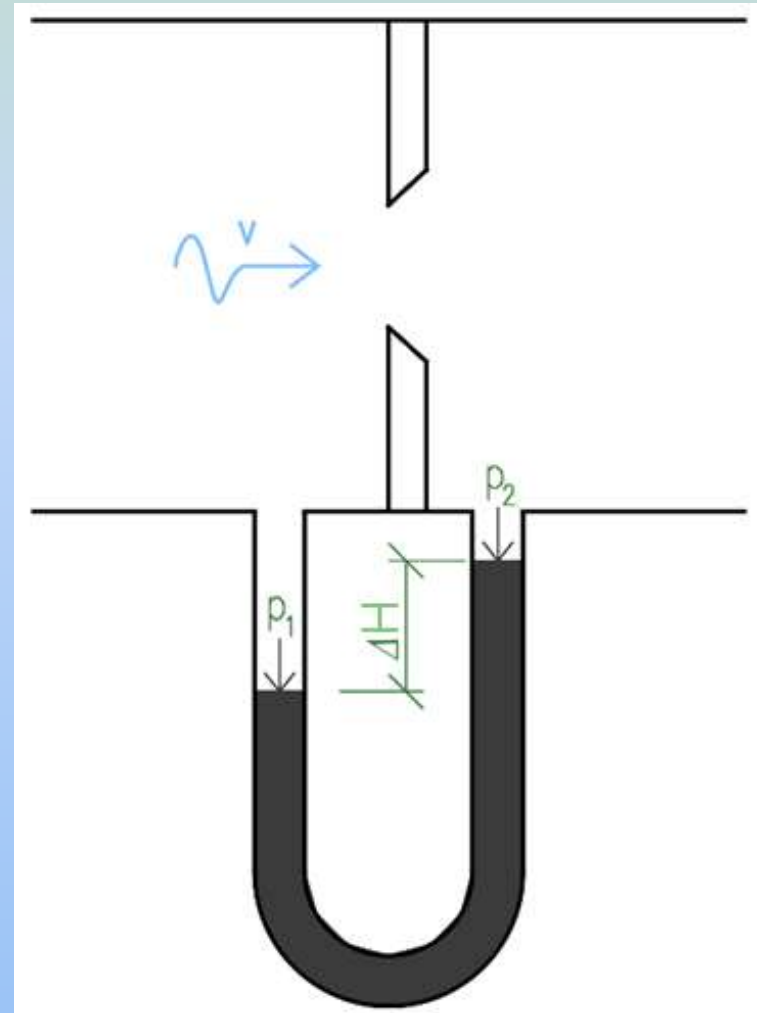
- $\rho_L = \rho_w \frac{H_w}{H_L} = \rho_w \frac{H_w}{H_w + \Delta H}$

Příklad A.5

Vypočtete rozdíl tlaků Δp v proudící kapalině před a za měrnou clonou; tlaky jsou měřeny diferenciálním rtuťovým manometrem. Rozdíl hladin v manometru je ΔH .

- $\rho_{Hg} = 13\,550 \text{ [kg} \cdot \text{m}^{-3}]$
- $\Delta H = (N + 0,1M) \text{ [mm]}$
- $\Delta p = p_1 - p_2 = ? \text{ [Pa]}$

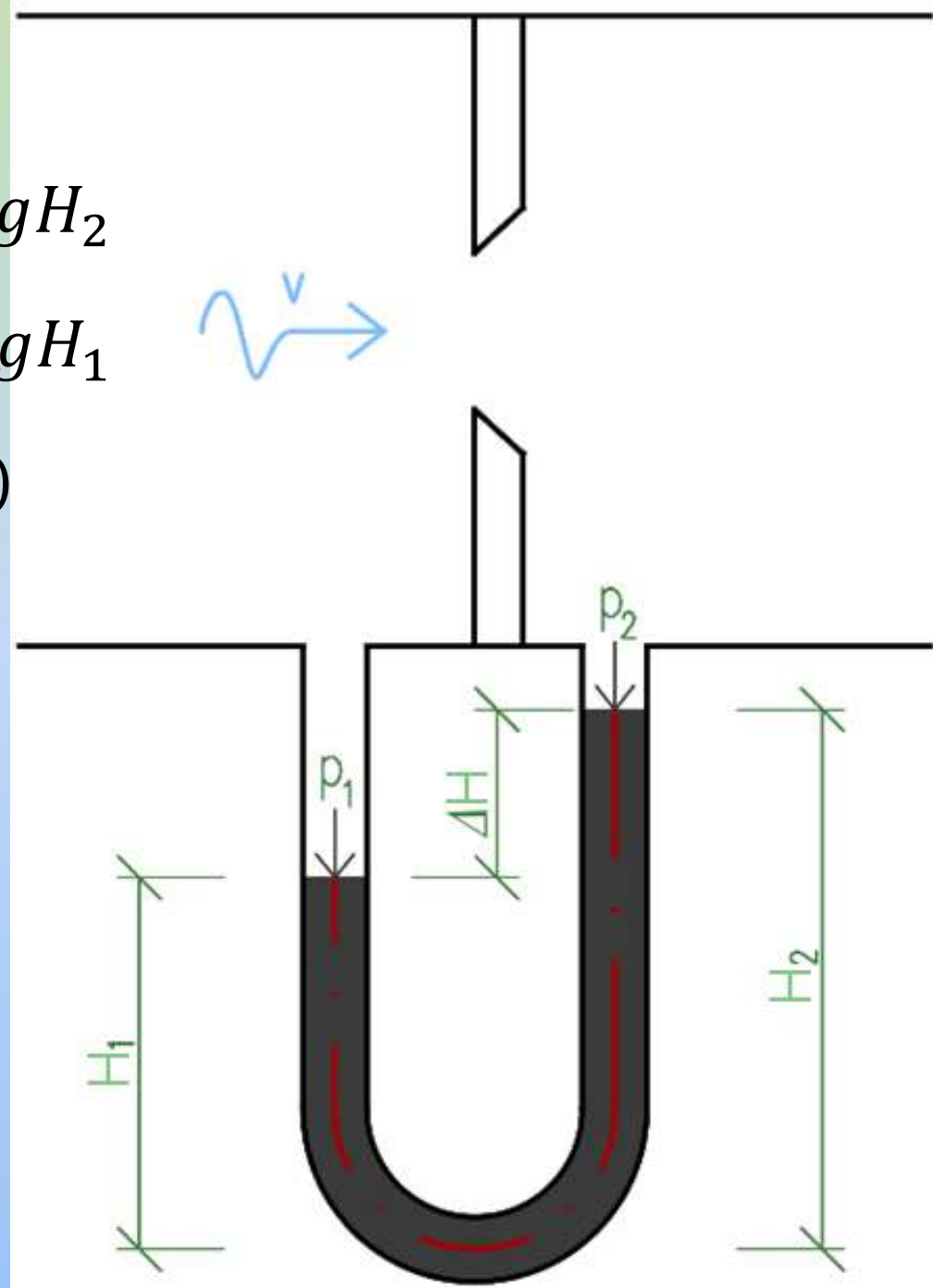

Příklad A.5

- $p_1 + \rho_{Hg}gH_1 = p_2 + \rho_{Hg}gH_2$
- $p_1 - p_2 = \rho_{Hg}gH_2 - \rho_{Hg}gH_1$
- $p_1 - p_2 = \rho_{Hg}g(H_2 - H_1)$
- $\Delta p = \rho_{Hg}g\Delta H$

nebo

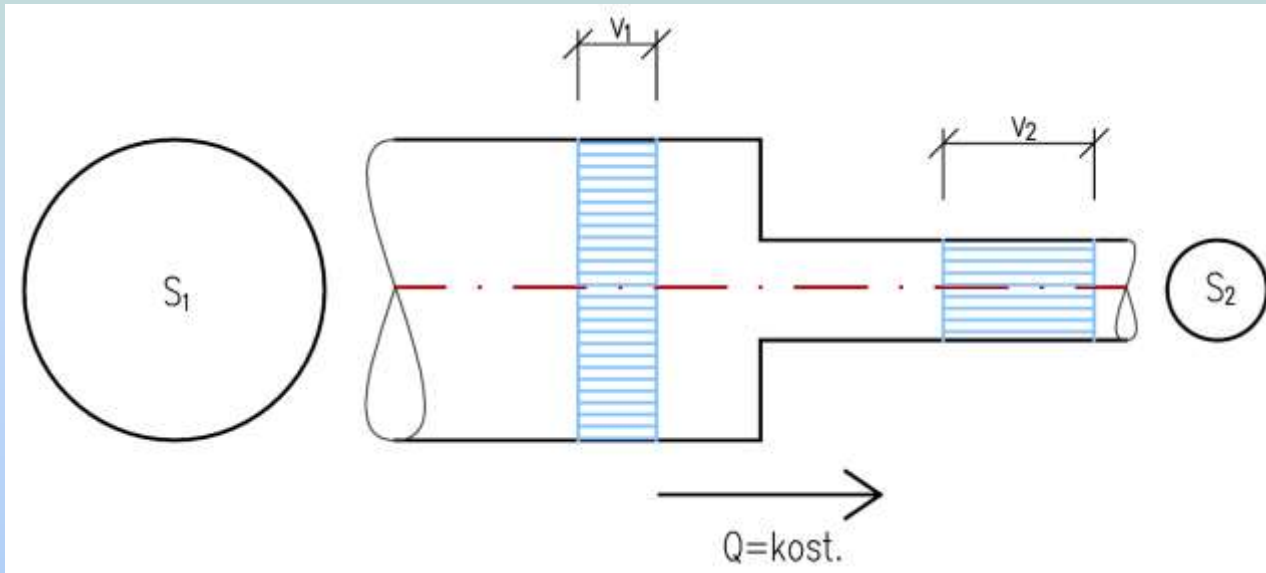
- $p_1 = \rho_{Hg}g\Delta H + p_2$
- $p_1 - p_2 = \rho_{Hg}g\Delta H$
- $\Delta p = \rho_{Hg}g\Delta H$

Rovnice kontinuity

- Vychází ze zákona zachování hmoty

„co přiteče, musí odtéct“

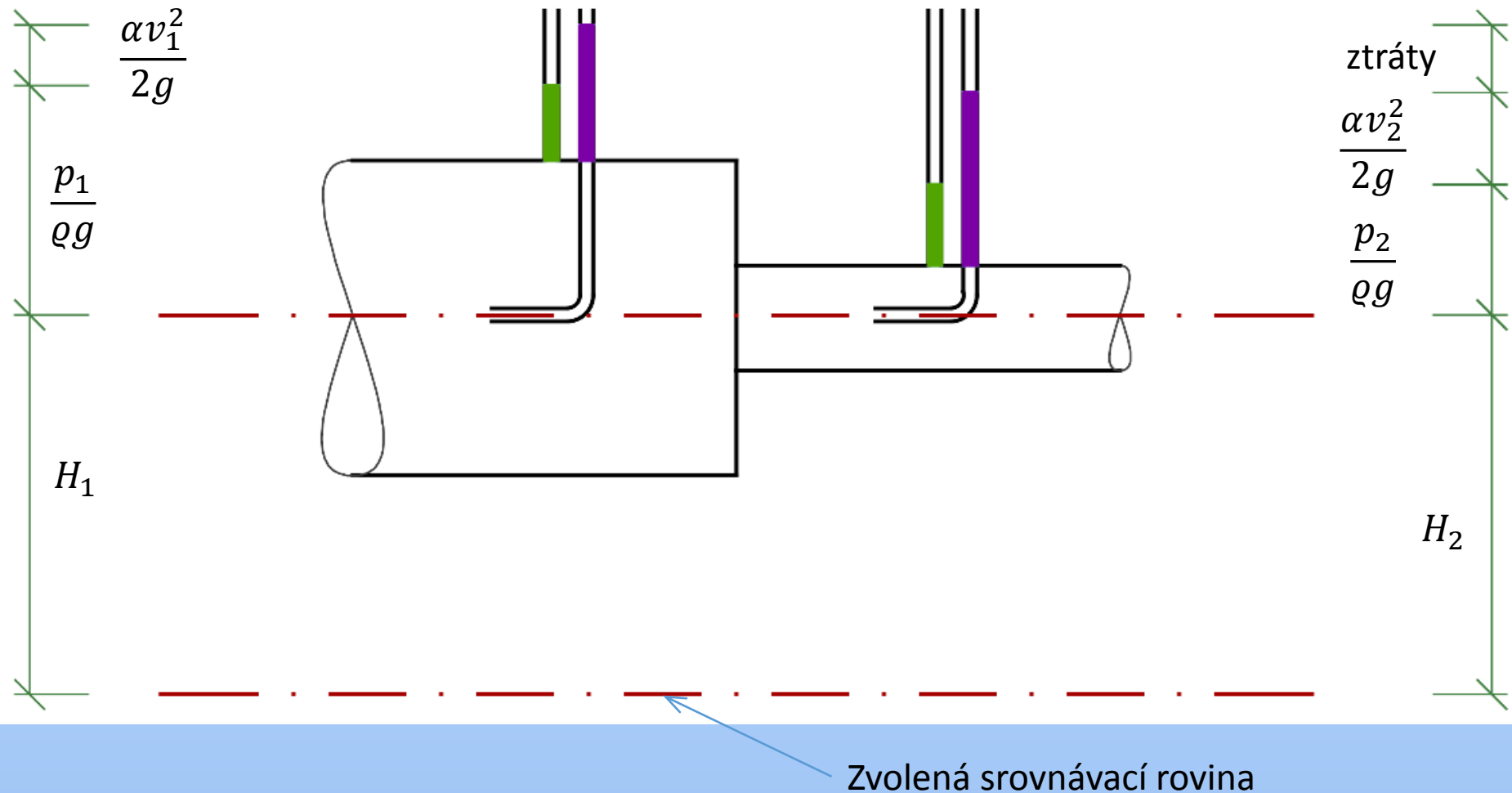
hmotnostní průtok: $S_1 v_1 \rho_1 = S_2 v_2 \rho_2$ $Q_m = \text{konst.}$

jeli tekutina nestlačitelná, tedy $\rho_1 = \rho_2$

potom vystačíme s objemovým průtokem: $S_1 v_1 = S_2 v_2$ $Q = \text{konst.}$

Bernoulliho rovnice

- Vychází ze zákona zachování energie

Příklad A.6

Vykreslete čáru tlaku a čáru energie při odtoku vody potrubím z nádrže a stanovte průtok. Ve výpočtu uvažujte ideální kapalinu.

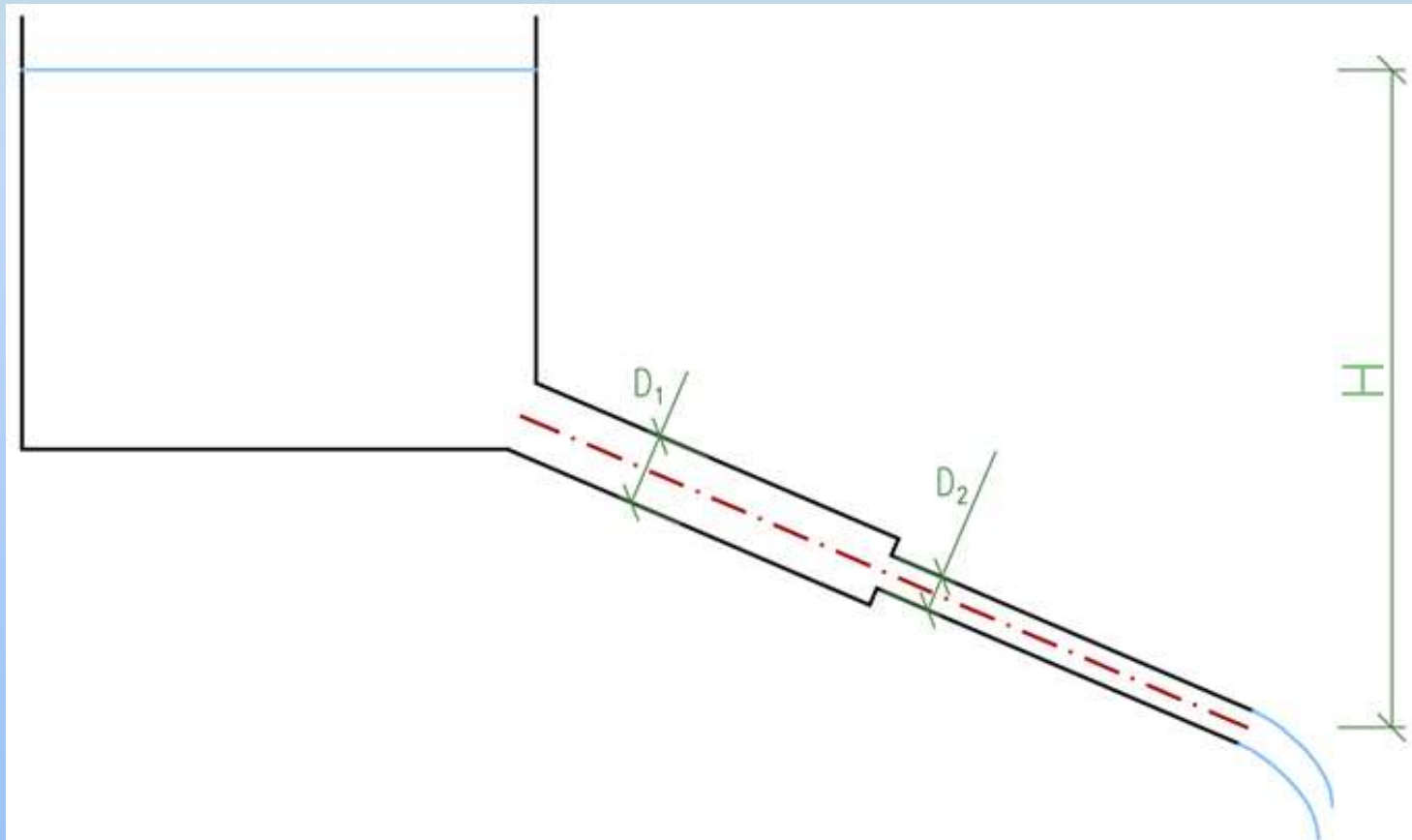
$$H = 0,1(N + M) \text{ [m]}$$

$$D_1 = 0,5 \text{ [m]}$$

$$D_2 = 0,2 \text{ [m]}$$

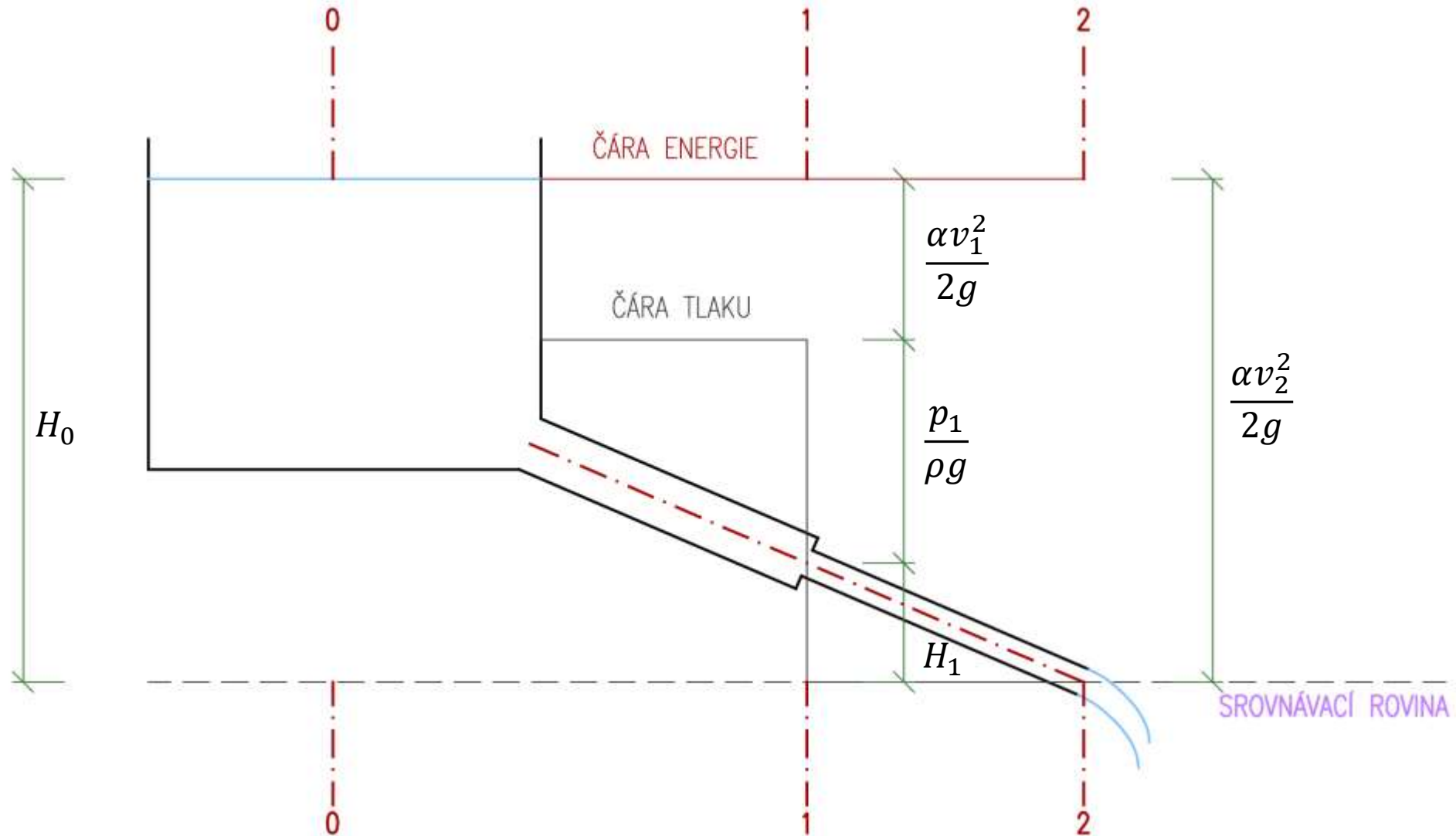
$$\alpha = 1$$

$$Q = ? \text{ [m}^3\text{s}^{-1}\text{]}$$

Příklad A.6

$$H_0 = \frac{\alpha v_2^2}{2g} \Rightarrow v_2 ; Q = v_2 S_2$$

Konec

Děkuji za pozornost